

Az olvasásfejlesztő irodalomtanítás követelményrendszere

Az *olvasásfejlesztő irodalomtanítás* program tervezésekor az értékelésről vallott felfogásunk kialakításában meghatározó szerepet játszottak CSAPÓ BENŐ kutatásai, valamint a teszteléssel kapcsolatban kifejtett gondolatai: „Az értékelés a pedagógiai folyamatok egyik alapszakasza, a visszacsatolás funkcióját látja el. (...)” (1)

A *tanulók* könyv-, könyvtárhasználatra épülő igényességének folyamatos *fejlesztése az önálló feladatmegoldáson és az olvasással összefüggő tevékenységük* permanens: állandó, folyamatos, tartós, vagyis *rendszeres értékelésén át vezet*. Nemcsak a gyermekeket, hanem szüleiket és a nevelőket (az olvasásfejlesztő folyamat tervezőit és irányítóit) is tájékoztatjuk az elemzés-értékelés alkalmával arról, hogy a művelődési anyag elsajátításában, továbbá a készségek, képességek fejlődésében hol tartanak az egyes tanulók, illetőleg közösségeik.

Az olvasás szokás alakulásáról, az irodalmi műveltség szintjeiről visszajelzéseket kell kapnunk, hiszen világosan kell látnunk a gyermekek aktuális fejlettségét, olvasottságát. Ezek az információk motiváló tényezők lehetnek a tanulók számára (is). Az olvasásfejlesztő irodalomtanítás pedagógiai folyamatainak tervezése során is szükség van a diákokról (olvasókról) gyűjtött információkra, hiszen nemcsak mennyiségükben, hanem minőségükben s főképp tendenciájukban: *hírértékűek*.

Az olvasásfejlesztést segítő, felmérő és értékelő tevékenységünket a *tárgyilagosság*, a *megbízhatóság* és az *érvényesség* kritériumainak kell jellemeznie! Ezekkel az elvárásokkal szembesítettük a feltevéseinkben kialakított, majd a gyakorlatban megmértett követelménykereteket.

A GYERMEK aktuális fejlettségének megfelelően

1. *olvasson némán* — adott idő alatt, pl.: percenként — előírt mennyiségű szótagot;
2. *olvasson hangosan* — előzetes felkészülés után — meghatározott követelmények szerint;
3. *tolmácsoljon* verses, valamint prózai műveket, illetőleg részleteket megbeszélte és/vagy önállóan választott szempontok alapján;
4. *tekintsen át* rövidebb-hosszabb szövegrészleteket egységben:
 - 4.1. az események mentén;
 - 4.2. a lényeges információk, pl.:
 - szereplők, jellemek,
 - helyszínek,
 - időpontok stb. felismerésével, értelmezésével;
 - 4.3. ismerje fel a nyelvi, stilisztikai, poétikai kifejezési módokat, eszközöket, valamint funkciójukat;
 - 4.4. fejtse ki az író, a költő műbe foglalt üzenetéről saját állásfoglalását;

5. *végezze el* a megértést igazoló utasításokat és feladatokat:

5.1. közvetlen segítséggel;

5.2. közvetett irányítással;

5.3. önállóan;

6. *szerkessze meg* véleményét, értékítéletét az olvasottakról rövidebb-hosszabb szövegében!

Akár rövidebb, akár hosszabb szövegműveket — feleleteket stb. — konstruálnak is növendékeink az olvasottakról szóló beszámolásuk alkalmával, mindenképpen tisztában kell lenniük a bekezdésnyi szövegművek értékével, fontosságával, szerepével, tudniillik: „... A bekezdésnyi szövegmű, vagyis a szövegmű értékű bekezdés a szövegben »egyszerű mondat«-a: rövid terjedelme ellenére is befejezett, egész közlés — miként teljes értékű mondat az egyszerű mondat is; továbbá egyaránt vizsgálható benne az egész és a rész. (...)” — írja BÉKÉSI IMRE a szövegegyeségről, amelynek szövegszerkesztéstanításunkban is sarkalatos kérdéssé kell lenni. (2)

A „kimenetszabályozott” olvasásfejlesztő irodalomtanításban természetesen több lehetőséget, nagyobb megvalósítási esélyt kapnak a gyermekek a tanórán és az iskolán kívül szerzett könyv-, könyvtárhasználati ismereteknek: tanult szabályozási rendszereknek (3)

az olvasmányfeldolgozó,

a szövegértelmező,

a szépirodalmi alkotást interpretáló

művelési készségek, általános képességek, tudásfunkciók kivitelezésében, begyakorlottsági szintjük erősítésében és fejlesztésében. (4)

Összefoglalva:

olvasson a gyermek, arról adjon számot, a pedagógusa értékelje a konkrét teljesítményt tárgyilagosan, megbízhatóan, legfőképpen fejlesztően úgy, hogy egyre bátrabban szóljon a gyermek irodalmi olvasatairól, egyre igényesebb bekezdésnyi szövegművekben. Az értékelés alkalmával az irodalomtanár tanúsítson türelmet a gyermek olvasmányélményei iránt még akkor is, ha az észlelésbeli eltérés nyilvánvaló!

IRODALOMJEGYZÉK

1. *Csapó Benő*: A tanulói teljesítmények értékelésének méréses módszerei. Művelődési Minisztérium Vezetőképző és Továbbképző Intézete, Budapest; Veszprém Megyei Pedagógiai Intézet, Veszprém, 1987/88.
2. *Békési Imre*: Szövegszerkezeti alapvizsgálatok. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1982.
3. *Nagy József*: A tudástechnológia elméleti alapjai. Veszprém, Országos Oktatástechnikai Központ, 1985.
4. *H. Tóth István*: Olvasásfejlesztő irodalomtanítás (doktori értekezés). Szeged, 1988.

